

EL FET DE CAPDET / LA QÜESTIÓ DE CAPDET

Des de 1442, la vila d'Ontinyent s'incorporà a un pleit llarg i conflictiu. Tot l'assumpte referit a la frontera, comportarà, de fet, un conflicte amb la corona de Castella; un altre, de veïnat, amb els mateixos capdetans; i un tercer amb el marquesat de Villena, aquest sobre límits de terme.

Per desgràcia, no sempre tenim clar a quin dels tres conflictes es refereix el document que estem tractant.

El més captivador dels tres temes que es refereixen a Capdet és el primer de tots, tan curt i concís que ens deixa plens de dubtes del que voldria referir-se. És tan breu que mereix de ser reproduït i tot seguit:

«La reina:

Prohòmens, vostres lletres havem reebudes, e hoijt vostres missagers plenament de tot çò que dir nos han volgut. E havem haüt plaer del que fet del fet de Capdet, per çò havem manades certes provisions dreçades al Governador de Xàtiva e altres officials segons los dits vostres missatgers vos recitaran.

Dada a Çaragosa a 26 dies de juny de l'any 1442.

Maria, la reina.

In comuni locumtenentis». (doc. núm. 37).

En què va consistir el «fet de Capdet» i quines foren les provisions, encara està per veure. Segons José Maria Soler, a raó de la subhasta dels béns de G. J. de Lisón, el 1442, es quan començà el pleit de límits i les querelles contra la vila de Capdet. Altres dades ens confirmen que hi ha gran tensió a la comarca. Així, el 1436, es restitueix Capdet a la corona, després d'haver estat presa la vila pels castellans. De l'any 1441, existeix una carta de la reina Maria demanant que es castigue els saquejadors de Villena.

Com podem veure, el document que hem transcrit no aporta dades noves, però és evident que tracta d'aquests afers.

El que la «partida» de Capdet suposa un lloc estratègic ho confirmen els pleits que en tota la seua història ha suportat; i pels documents que es produeixen tot seguit —alguns dels quals van ésser cremats en un dels molts saquejos de la vila de Capdet, i altres han desaparegut, sospitosament, de l'arxiu de Villena.

L'any 1442 apareix un trasllat d'un document de 1427, per refermar la posició de la vila de Capdet. L'esmentat document diu que no mai, ni ell, el rei Alfons V, ni els seus successors separaran la vila i el seu terme del Regne de València, com ho havien suplicat els mateixos capdetans: «... ut ipsa a nostra corona regia nullo unquam tempore separentur, inclinatique benigne suplicacionibus vestri fidelium nostrorum justicie, juratorum et proborum hominum castri et ville predictorum del Capdet...» (doc. núm. 38).

Malgrat l'enfrontament que sembla que sempre ha existit entre els veïns de Villena i Capdet, essent Ontinyent la vila responsable de la seguretat d'aquesta darrera, en cap document dels que són servats a l'Arxiu Municipal es fa menció del pleit amb Villena. Totes les qüestions s'hi resolen directament per manament.

L'any 1446 es van redactar tres documents, tots referits al mateix, si bé el primer d'ells l'hem inclòs dintre del capítol de privilegis, per no fer-hi al·lusió directa, però, per qui signa el document i les connotacions imminents, és clar que tenia una intencionalitat molt concreta: Joan, rei de Navarra, però lloctinent del seu germà, el rei de València, vol deixar constància que les viles no poden ésser alienades. Tot seguit, el mes següent (doc. núm. 41) Jaume Ferrer, que havia rebut, per part del mateix Joan de Navarra, del qual era cambrer, la vila de Capdet, no tindrà més remei que encetar un procés per recuperar-ne una part, abans de pedre-ho tot.

Al litigi que inicià aquest Jaume Ferrer, ciutadà de Xàtiva, aportà documentació, tant del rei Alfons, com de la reina Maria i del mateix Joan de Navarra.

Nogensmenys, d'una manera molt expressiva, el braç reial reclamà, «per privilegi en corts generals», la devolució de la vila de Capdet, en tant que l'any 1427 s'havia dit que: «... En axí que, si scienment e o ignorantment, lo dit senyor (rei) fehïa lo contrari, que tal alienació fou írrita e vacua...».

De tot açò se segueixen altres tres documents. L'un de 1446 (doc. núm. 42), pel que s'assigna una compensació de 33.000 sous, per redimir la propietat de Jaume Ferrer sobre Capdet; un altre document, de 1458 (doc. núm. 43) on la quantitat esmentada són 3.000 florins d'or de la Corona d'Aragó; i el tercer, que tan sols és un trasllat de l'anterior, del mateix any (doc. núm. 44).

Quan sembla que tot el pleit de Jaume Ferrer ha acabat, es trameta un trasllat, en el qual Joan II reconeix els privilegis que Alfons V féu a la vila d'Ontinyent sobre Capdet i Bugarra, reconeixent la jurisdicció que la vila d'Ontinyent té sobre aquells.

Malgrat tot el tractat fins ací, sembla que el pleit amb Villena sí que repercutí sobre la nova jurisdicció que va adquirir Ontinyent, ja que en dos documents darrers, del 1540 i 1542 (docs. núm. 47 i 48) el rei Carles I encapçala un pergami signat pel duc de Calàbria, pel qual permet l'ampliació del paratge de la «Redonda», al terme dels Alforins, per a destinar-lo a pasturatges. Però, el que ens mostra que hi ha controvèrsies, és el fet que hagen d'intervenir uns perits per localitzar-ne les fites, i que als textos s'hi veja clarament com es determinen els seus límits: «La Loma de Borraç, lo Molinell, Portichol de Vallada, Moxent, Font de la Figuera usque ad litem Billena...» i altres paratges que es poden veure al document.

Es molt interessant, també, la descripció de camps, conreus, tipus de boscos, caça o pesca que es detalla en aquets dos documents.

ALTRES CÀRRECS PER A ONTINYENT

Per finalitzar aquesta breu descripció del que suggereix l'estudi d'aquests pergamins, sols resta enumerar els últims documents. Dos d'ells tracten de càrrecs: Nominació de racional

i recaptador per a la vila. I l'últim de tots, ja del segle XVII (doc. núm. 51, de l'any 1601) tracta del carregament d'un cens a Vicent Ferrer.

Ja només resta recordar que aquest breu comentari s'ha fet amb la intenció d'introduir el lector en un prometedor camp d'investigació que encara està per fer, i que per tant, moltes de les opinions donades sobre els textos podran, evidentment, ésser modificades després de dedicar-hi un major estudi i aprofundiment.

Ignasi Gironés